Asiantuntijalausunto 25.2.2021

Ville Niinistö

Europarlamentaarikko

Eduskunnan ympäristövaliokunta

ymv@eduskunta.fi

VNS 7/2020 vp
Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta

Euroopan parlamentin jäsen Ville Niinistön lausunto eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Kiitän mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston EU-politiikan selonteosta. Keskityn lausunnossani erityisesti selonteon osioihin 3.1 ja 3.2. Nämä ovat sekä ympäristövaliokunnan että työni kannalta Euroopan parlamentin ympäristö- ja teollisuusvaliokuntien jäsenenä keskeisimmät.

Näinä aikoina kansainvälinen järjestelmämme on isossa murroksessa, kuten myös ylikansallisesti yhdessä ratkottavien haasteiden luonne. Ympäristö- ja ilmastokysymyksissä EU:lla on merkittävä rooli globaalina johtajana. Suomen on oltava tähän murrokseen vastaamisessa aloitteellinen ja tulevaisuuteen katsova, ei menneisyyteen takertuva jäsenmaa. Vaikka käsittelyssä oleva selonteko ei pysäytä lukijaa vahvalla visionäärisyydellä, on selonteossa monia näkemyksiä, joihin on helppo yhtyä.

Olen iloinen, että jo selonteon johdannossa tunnistetaan, kuinka EU-komission tavoite rakentaa EU:sta vihreän kehityksen ohjelmalla oikeudenmukainen, hyvinvoiva ja ilmastoneutraali yhteiskunta vastaa hyvin Suomen tavoitteita. Ekologisen oikeudenmukaisuuden rinnalla sosiaalinen oikeudenmukaisuus on vihreässä murroksessa vahvasti mukana.

Vihreän kehityksen laaja-alainen ohjelma Green Deal yhdistettynä mittavaan elpymispakettiin vie Euroopan unionin jäsenmaita eteenpäin koronakriisistä kestävällä tavalla. Niin Suomessa kuin EU:ssakin taloutta uudistetaan kestäväksi ja työtä luodaan ympäristöongelmia ratkaisemalla, ei niitä aiheuttamalla. Monet tutkijat ovat varoittaneet siitä, että pandemiariskien lisääntyminen on kytköksissä maailman luonnon tilan supistumiseen. Siksikin on välttämätöntä osata yhdistää yhden kriisin ratkaiseminen toisen ennaltaehkäisemiseen.

3.1. ILMASTONEUTRAALI EU VUOTEEN 2050 MENNESSÄ

Ilmastokriisin ratkaiseminen on tämän vuosikymmenen tehtävä. **Ilmastoneutraalisuuden** tavoittelu vuoteen 2050 mennessä vaatii monien lupausten lunastamista, ja nopeasti. Mitä enemmän tehdään pikaisesti, sitä kustannustehokkaampaa se on ja sitä paremmin yhteiskuntamme pärjää myöhemmin. Erityisen huomionarvoista on se, että talouden siirtyessä kohti vähähiilisiä investointeja kaikkialla maailmassa teknologiajohtajuus ja sen

mahdollistamat työpaikat ja vientinäkymät edellyttävät entistä nopeampia toimia päästöjen vähentämisessä ja sen edellyttämien teollisten investointien tekemisessä. Matkalla kohti neutraaliutta 2050 on vuoden 2030 välitavoitteella paljon painoarvoa.

Päästövähennystavoitetta vuodelle 2030 tulisi kiristää selvästi yli 55 prosenttiin, jotta se olisi linjassa Pariisin ilmastosopimuksen ja puolentoista asteen tavoitteen kanssa tieteellisesti kestävällä tavalla EU-maiden osuuden osalta. Europarlamentti on esittänyt tavoitteeksi 60 prosentin päästövähennykset. Ilmastolain viimeistelyssä tämän tulisi olla vähimmäistavoite ministerineuvoston ja europarlamentin välisissä neuvotteluissa.

Yhtä lailla kuin ilmastokriisin, myös luontokadon torjunta vaatii laaja-alaisia toimia. YK:n luontopaneelin IBPES:in tutkijat varoittavat, että jopa miljoona lajia uhkaa kadota maapalloltamme tulevina vuosikymmeninä. Ilmastokriisin ja luontokadon kohtalonyhteyden selonteko voisi ottaa huomioon vahvemmin. EU-tasolla **biodiversiteettistrategian** tavoite suojella 30 prosenttia maa- ja meripinta-alasta on hyvä lähtökohta sen varmistamiseksi, että nyt heikosti yhteen kytkeytyneitä suojelualueita vahvistetaan verkostoina ja että erityisesti vanhat metsät suojellaan. Huomiota tulee kiinnittää myös suojelun laatuun: tiukasti suojeltujen alueiden tavoite on 10 % maa- ja vesialueista.

Tämä suojelutavoite on myös lähtökohtana **YK:n biodiversiteettisopimuksen osapuolikokoukseen COP15** syksyllä Kunmingissa Kiinassa. Syksyn kokous on luonnolle samanlainen tilaisuus luoda globaali, sitova luontosopimus kuin mitä Pariisin ilmastosopimus oli ilmastonsuojelulle. On erityisen huomionarvoista, että kansainvälisen tiedeyhteisön näkemys maailman suojelupinta-alatavoitteesta on pikemminkin kiristynyt viime vuosina. Syy tälle on yhä jatkuva globaali luontokato, jonka kustannukset maailman ekosysteemeille ja ihmiskunnalle ovat kasvavia.

Suomen kannattaa huomioida myös EU-komission tavoite toteuttaa luonnon ennallistamista koskeva EU-lainsäädäntö lähivuosina. Tällä lainsäädännölle ensi kertaa luodaan EU-tasolla edellytyksiä luonnon elpymiselle niillä alueilla, joilla luonto on jo heikentynyt. Suomessa hallituksen jo käynnistämä Helmi-luonnonsuojeluohjelma on tässä mielessä edelläkävijänä, koska siinä huomio on useissa hankkeissa juuri esimerkiksi lintukosteikkojen, soiden ja perinnebiotooppien ennallistamisessa.

Kiitän selontekoa **Itämeren** suojelutarpeen nostamisesta. Viime vuosikymmeninä Itämeren suojelu on tuottanut merkittäviä tuloksia: tätä työtä on tärkeää jatkaa. On tärkeää tunnistaa se, että ravinnekierrätyksen mallimaan aseman tavoittelu olisi Suomelle myös mahdollisuus kehittää maataloutta vesistökuormitusta vähentävään suuntaan ja siten lisätä kotimaisen maatalouden yleistä hyväksyntää, kannattavuutta ja kulutuskysyntää. EU:n maataloustukia ja kansallisia ympäristötukia kannattaa uudistaa siihen suuntaan, että maanviljelijöillä on paras mahdollinen tuki uusien ympäristöystävällisten tuotantotapojen käyttöönottamisessa. Näiden ratkaisujen tulisi olla tukijärjestelmän ytimessä, ei erillisinä hankkeina.

Uuden teknologian kehitys mahdollistaa suurempia päästövähennyksiä ja niitä toteuttavat maat pärjäävät teknologiajohtajina kansainvälisessä kilpailussa. Samalla luodaan Euroopasta

ympäristöteknologian edelläkävijää ja luodaan työpaikkoja. Digitalisaation mahdollisuuksia hyödyntäessä ihmisten tietoturva ja yksityisyydensuoja eivät saa vaarantua. On tärkeää, että digitalisaatio ja vihreä murros kulkevat käsi kädessä. Digitalisaatiolla voidaan myös tehostaa päästövähennyksiä, mutta samalla on myös muistettava puuttua digitalisaation energiankulutukseen, datakeskusten hukkalämmön hyödyntämiseen ja energiatehokkuuden parantamiseen digitalisaation edetessä.

On painotettava, että **EU:n Horizon Europe -tutkimusohjelma sekä kansalliset panostukset tutkimukseen** ovat myös luonto- ja ilmastotavoitteiden kannalta ensiarvoisen tärkeitä. Horizon Europe -ohjelman painotukset ovat aiempaa enemmän globaalien systeemihaasteiden kuten raaka-aineiden kestävän käytön, kierrätyksen ja ilmastokriisin torjumisen ratkaisujen kehittämisessä. Suomen omaakin julkista TKI-rahoitusta on nostettava, jotta pärjäämme globaalissa kilpailussa ympäristö- ja ilmastoteknologian kehittämisessä ja käyttöönotossa. Mitä suurempi on kansallinen tutkimus- ja innovaatiorahoitus ja mitä korkeammalla tasolla kansallinen osaamisemme näiden systeemiongelmien ratkaisussa on, sitä helpompaa Suomen on myös kasvattaa toimijoidemme saamaa osuutta Horizon Europe -rahoituksesta. Suomen saanto on jo nyt ollut hyvä, vuonna 2019 Suomen osuus Horizon -ohjelmasta oli 2,1% kun EU-budjetin rahoitusosuutemme on noin 1,6%. Tutkimusrahoituksen osalta olemme siis jo nyt nettosaaja.

Kiertotalous on EU:n keskeisiä välineitä koko talouden uudistamisessa ympäristölle kestäväksi ja resurssitehokkaaksi tavalla, jolla lisäämme myös raaka-aineomavaraisuuttamme. Suomen kannattaa tunnistaa se, että kiertotalouden tavoitteet kattavat EU-komission uudessa toimintasuunnitelmassa yhä uusia talouden aloja. Yhtenä uutena kiertotalouden alueena on tekstiiliteollisuus ja sinne asetettavat kierrätys- ja kierrätettävyysvaatimukset.

EU:n **päästökauppa** on onnistunut pääasiassa tehtävässään: se on vähentänyt päästöjä tehokkaasti eikä ole haitannut teollisuuden kilpailukykyä. Kehitettävää on, kuten selontekokin tunnistaa. Jotta päästöoikeuksien hinta pysyy riittävän korkeana, tulee päästöoikeuksien määrän leikkauksia vuosittain lisätä vastaamaan sen osuutta päästövähennystavoitteen nostamisessa vuodelle 2030 sekä päästöoikeudelle säätää lattiahinta. Mitä paremmin päästökauppa toimii, sitä vähemmän tarvitaan muuta täydentävää sääntelyä kustannustehokkaiden päästövähennysten toteuttamisessa sitä koskevilla sektoreilla.

Vedyllä voi olla merkitystä erityisesti teollisuuden ja raskaan liikenteen saamisessa päästöttömäksi, mutta vedyn korostaminen ratkaisuna teollisuuden tarpeisiin ei ole kestävää, ellei se pohjaa uusiutuvaan energiaan. Uusiutuvan energian tavoitteiden nostaminen osana ilmastotavoitteita on senkin takia ensiarvoisen tärkeää. Suomalaisen elinkeinoelämän kannattaa olla uusiutuvasti tuotetun vedyn kehittämisessä aktiivinen. Tällä osaamisella voidaan luoda paljon työpaikkoja ja vientinäkymiä, kun sitä sovelletaan ilmaston kannalta kestävästi.

On järkevää tehdä päätöksiä **liikenteen päästöjen vähentämiseksi** yhdessä Euroopan unionin tasolla, kansallisten toimien lisäksi, koska se ohjaa samalla isona talousalueena koko globaaleja markkinoita noudattamaan näitä päästövähennyksiä. Tehokas jo käytössä oleva

keino vähentää autoliikenteen päästöjä on EU:n päästönormi autonvalmistajille. Polttomoottoriautot väistyvät uusien autojen markkinoilta, kun useat autovalmistajat ovat jo ilmoittaneet luopuvansa niiden tekemisestä. Monet jäsenmaat ovat ottaneet esiin uusien polttomoottoriautojen myyntikiellot tulevaisuudessa, ja on tärkeää, että EU ei estä yksittäisiä maita toteuttamasta kieltoja. Suomen kannattaa tunnistaa se, että EU:n päästönormit tulevat johtamaan jo itsessään siihen että öljypohjaiset polttomoottorit väistyvät markkinoilta. Kotimaisten päätösten on tuettava suomalaisen teknologian ja kotimaisen osaamisen kehittymistä ja käyttöönottoa autoilun sähköistyessä ja siirtyessä myös muihin kestäviin energiamuotoihin kuten biokaasuun.

Lentoliikenteen päästöt ovat suuret ja ilmastokriisi on entisestään nostanut tarvetta vähentää lentämisen päästöjä. EU-tasoisen kerosiini- tai lentoveron lisäksi mm. uusiutuvien polttoaineiden jakeluvelvoitetta on syytä selvittää. **Raideliikenteeseen** tarvitaan investointeja, jotta nopeista junayhteyksistä tulee helppoja ja ympäristöystävällisempiä vaihtoehtoja lentämiselle. Suomen mahdollisuus lisätä saamansa raideinvestointien TEN T-rahoitusta on merkittävä, jos viemme kansallisesti eteenpäin sen piiriin lukeutuvia raidehankkeita.

3.2. LUONNONVAROJEN KESTÄVÄ KÄYTTÖ

Luonnon monimuotoisuuden elpyminen edellyttää riittäviä resursseja. Merkittävä askel oikeaan suuntaan on se, että Euroopan unionin tulevasta seitsemän vuoden budjetista ohjataan kasvava osuus luonnon vaalimiselle. Vuoteen 2024 mennessä 7,5% ja vuoteen 2026 mennessä 10% EU:n budjetista eri aloilla ohjataan biodiversiteettiä suojeleviin ja lisääviin hankkeisiin maataloudesta tutkimukseen ja aluekehitysvaroihin. Suojeltu luonto on myös matkailuelinkeinon valttikortti erityisesti pohjoisen harvaan asutuilla alueilla, jotka selonteko nostaa Suomelle keskeiseksi erityiskysymykseksi.

Tällä hetkellä **metsien** käyttö perustuu luonnon raaka-aineiden hyödyntämiseen vailla selkeää ja läpinäkyvää vastuuta ilmasto- tai luontoseuraamuksista. Jotta metsätalous voi olla osa kestävää vaihtoehtoa öljypohjaisten tuotteiden korvaamiselle, on varmistettava, että metsätalous on kestävää myös luonnon monimuotoisuuden kannalta ilmastonsuojelun lisäksi. Metsistä on huolehdittava myös EU:n ulkopuolella: EU:n kulutuksen osuus maailmanlaajuisesta metsäkadosta on huomattava ja tähän on jo alettu puuttua. EU:n sisällä metsätaloutta tulee kehittää kestävämpään suuntaan. Puupohjaisten tuotteiden mahdollisuudet korvata fossiilipohjaisia tuotteita ovat olemassa, mutta **kestävän biotalouden** osalta on nähtävä asiat realistisesti. Jos hakkuut halutaan pitää sekä luonnolle että ilmastolle kestävällä tasolla, maapallon luonnonvarat eivät riitä suuren osan fossiilipohjaisista tuotteista korvaamiseen biopohjaisilla. Siksi on tärkeää painottaa myös jalostusarvon nostamista, jotta metsiemme käyttö niin Suomessa, EU:ssa kuin muualla maailmallakin voi jatkossa olla myös taloudellisesti entistä hyödyllisempää samalla kun metsien suojelun, luontoarvojen ja hiilinielujen tilanne voi parantua.

LULUCF-asetus **maankäyttösektorin hiilinieluista** tullaan käsittelemään osana komission Fit for 55% -pakettia uudestaan. Samalla on arvioitava sitä miten metsien käyttö on ilmastolle kestävää. Ilmastoneutraaliustavoite edellyttää nykyistä suurempien hiilinielujen ylläpitämistä.

Vielä tärkeämpää kuin korvata fossiilisia puupohjaisilla olisi miettiä, miten kiertotalous saataisiin toimimaan entistä paremmin, ja mitä tuotteita on puumateriaalista järkevää tuottaa jalostusarvon nostamisen kautta.

EU:n yhteistä **maatalouspolitiikkaa** on muutettava kestäväksi; suojeltava ilmastoa ja luontoa samalla kun hiiliviljely, luomu, ulkoisten lannoitteiden ja torjunta-aineiden käytön vähentäminen sekä ravinnekierto saisivat ison roolin. Parempi ilmaston- ja ympäristönsuojelu on myös maatalouden etu, ja onkin hyvä, että selonteko nostaa esiin maatalouden ilmasto- ja vesipäästöjen vähentämisen, kestävän maankäytön ja hiilinieluijen kasvattamisen. Myös tuotantoeläinten hyvinvointiin tulee kiinnittää huomiota esimerkiksi elävien eläinten pitkiä kuljetuksia tiukemmin rajoittamalla.

On tärkeää, että CAP-neuvottelujen loppumetreillä parannetaan eri ehdotusten yhdenmukaisuutta EU:n vihreän kehityksen ohjelman ja Pariisin ilmastosopimuksen kannalta kestävämmäksi. Maatalous menestyy Suomessa ja Euroopassa parhaiten silloin kun ennakoivasti otamme käyttöön maatalouden tuottavuutta ja ympäristökestävyyttä parantavat ratkaisut tukijärjestelmän keskiöön. Siksi enemmistö tuista tulisi myöntää näillä perusteilla ja irrottaa ne hehtaarikohtaisista yleistuista.

LOPUKSI

Mihin suuntaamme koronakriisin jälkeen, se on omissa käsissämme. Suomi on pieni maa Euroopan reunalla. Meidän tulee käydä avointa ja rohkeaa keskustelua Euroopan unionin ja sen osana Suomen suunnasta. Siihen me tarvitsemme vahvaa tieteellistä pohjaa sekä asiantuntijatietoon pohjautuvaa laajaa julkista kansalaiskeskustelua.

Yhteistyötä EU-asioissa toivoen,

Ville Niinistö
Europarlamentaarikko, Vihreät/EVA -ryhmä

Brysselissä 25.2.2021

Euroopan parlamentin
VIHREÄT/EVA